

/8.6.2018

Sosiaali- ja terveysministeriö

Lausunto luonnoksesta valtioneuvoston asetukseksi seulonnoista annetun asetuksen muuttamiseksi

Sosiaali- ja terveysministeriö on pyytänyt valtiovarainministeriöltä lausuntoa luonnoksesta valtioneuvoston asetukseksi seulonnoista annetun valtioneuvoston asetuksen muuttamiseksi.

Terveystieteiden tutkimuslain (1326/2010) 14 §:n mukaan kunnan on järjestettävä alueellaan valtakunnallisen seulontaohjelman mukaiset seulonnat. Kunta voi lisäksi järjestää seulontoja ja terveystarkastuksia tietyn taudin tai sen esiasteen toteamiseksi tai taudin aiheuttajan löytämiseksi.

Terveystieteiden tutkimuslain 23 §:n mukaan valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä seulonnoista. Nyt voimassa oleva valtioneuvoston asetusta seulonnoista (339/2011) on tullut voimaan toukokuun alussa 2011. Asetuksessa on säädetty muun muassa valtakunnallisista seulontaohjelmista.

Nyt lausuttavana olevassa asetusluonnoksessa ehdotetaan muutettavaksi valtakunnallisia seulontaohjelmia koskevaa asetuksen 2 §:ä siten, että kohdun kaulaosan syövän seulonta laajennettaisiin nykyisestä 30 - 60 vuotiaista 30-65-vuotiaisiin naisiin ja rintasyövän seulonnan siirtymäaika poistettaisiin.

Lisäksi asetukseen esitetään siirrettäväksi säteilyn käyttöä seulonnoissa koskevia säännöksiä. Muutos liittyy eduskunnan käsiteltävänä olevaan hallituksen esitykseen säteilylaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 28/2018 vp).

Asetuksen on tarkoitus tulla voimaan 1.7.2018 samanaikaisesti uuden säteilylain kanssa. Kohdun kaulaosan syövän seulonnan laajennusta sovellettaisiin kuitenkin jo vuoden 2019 alusta.

Valtiovarainministeriö toteaa lausuntonaan seuraavaa.

Valtiovarainministeriö pitää ehdotettua kohdun kaulaosan syövän seulontojen laajentamista perusteltuna. Kansainvälisten vaikuttavuustutkimusten mukaan seulonta vähentää merkittävästi kohdunkaulan syövän ilmaantuvuutta ja kuolleisuutta myös 65-vuotiaiden ikäryhmässä. Suomessa noin 30 prosenttia kohdunkaulan syövästä ja yli 50 prosenttia taudin aiheuttamista kuolemista todetaan 60-vuotiaana tapahtuneen viimeisen seulontakutsun jälkeen. Osa kunnista kutsuu nykyisin 65-vuotiaat seulontaan vapaaehtoisesti. Näissä kunnissa asuvat naiset muodostivat seulonnan kohdeväestöstä vuonna 2017 yhteensä 17,4 prosenttia.

Euroopan Unioni ja Suomen vuonna 2016 päivitetty Käypä Hoito-ohjeistus suosittavat kohdunkaulan syövän seulonnan ulottamista 65-vuotiaisiin. Muissa Pohjoismaissa näin on jo tehty. Norjassa seulontojen yläikäraja on 69 vuotta, Ruotsissa ja Tanskassa 64 vuotta ja Islannissa 65 vuotta.

Esityksen kustannusvaikutukset

Ehdotettu asetusmuutos toisi seulonnan piiriin noin 37 000 uutta kutsuttavaa vuodessa. Näistä hieman yli 17 prosenttia on jo nyt kuntien vapaaehtoisesti järjestämän ja maksaman seulonnan piirissä, joten kokonaan uusia kutsuttavia tulisi noin 31 000. Vanhemmat ikäryhmät osallistuvat seulontoihin nuoria aktiivisemmin, minkä perusteella osallistumisprosentiksi on arvioitu jopa 75. Tämä tarkoittaisi noin 23 250 uutta seulottavaa naista. Seulonnan hinnaksi on arvioitu 30 €, minkä lisäksi osalle tarvitaan täydentäviä tutkimuksia, joten kustannusarvio on 750 000 € vuodessa.

Asetusluonnosta koskevassa muistiossa arvioidaan, että nämä aiheutuneet lisäkustannukset voitaisiin kattaa vähentämällä seulontaohjelman ulkopuolella (esim. ehkäisyyn liittyvien rutiinikäyntien yhteydessä) tehtäviä seulontoja. Nämä spontaaniseulonnat ovat organisoituja seulontoja vähemmän vaikuttavia – osa jopa tarpeettomia. Näitä seulontaohjelman ulkopuolisia seulontoja on n. 250 000 vuosittain ja niiden kustannukset noin 15,9 M€.

Asetusmuistiossa oletetaan kuntien tekevän näistä seulontaohjelman ulkopuolisista seulonnoista noin puolet eli 125 000 vuosittain. Mikäli kunnat jättäisivät näistä 20% tekemättä eli 25 000 seulontaa, kuntien seulontakustannukset vähentyisivät $25\,000 \times 30\text{€} = 750\,000\text{ €}$. Tämä riittäisi kattamaan laajennetun seulontaohjelman kustannukset. Mikäli kunnat vähentäisivät näitä seulontaohjelman ulkopuolisia seulontoja tätä enemmän, seulontakustannukset vähenisivät. Lisäksi kunnille tulisi säästöä ehkäistyistä syöivistä.

Valtiovarainministeriö toteaa, että kohdun kaulaosan syövän seulonnan laajentamista nykyisestä 30 - 60 vuotiaista 30-65-vuotiaisiin ei voida edellä mainituilla perusteilla katsoa kustannusneutraaliksi esitykseksi. Sen sijaan asetusmuutos merkitsee kuntien lakisääteisen seulontatehtävän laajentamista kuntien kustannuksia lisäävällä tavalla. Kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain (1704/2009) 55 §:n mukaisesti uusissa ja laajentuvissa valtionosuustehtävissä valtionosuus on 100 prosenttia uusien ja laajentuvien tehtävien laskennallisista kustannuksista ellei valtionosuustehtäviin tehdä vastaavan suuruisia vähennyksiä.

Valtiovarainministeriö toteaa, että lakisääteisen tehtävän laajennus koskee nyt kyseessä olevassa esityksessä 37 000 asiakasta. Asetusmuutoksella ei ehdoteta vastaavasti vähennettäväksi kuntien lakisääteisiä seulontavastuita eikä ehdotetuista muutoksista muutoinkaan suoraan seuraa, että tarve vapaaehtoisesti tehtyyn seulontaan vähenisi. Valtiovarainministeriö korostaa, että lakisääteisten velvoitteiden kustannuksia lisääviä vaikutuksia kunnille ei voida kompensoida kuntien mahdollisuudella vähentää vapaaehtoista toimintaa.

Valtiovarainministeriö katsoo, että ehdotuksesta kunnille aiheutuvia lisäkustannuksia voidaan käytännössä jonkin verran vähentää sosiaali- ja terveysministeriön ohjeistuksella edellä mainittuihin kustannusvaikuttaviin käytäntöihin kuten seulontaohjelman ulkopuolisten seulontojen vähentämiseen (erityisesti nuorille naisille ehkäisyneuvolassa). Lisäksi esitys voi mahdollistaa kunnille säästöjen saamisen ehkäistyistä syöivistä, minkä kustannusvaikutusta ei ole esityksessä erikseen arvioitu.

Jatkovalmistelu

Valtiovarainministeriö toteaa, että asetuseruonnos on jo käsitelty Kuntatalouden ja -hallinnon neuvottelukunnassa 12.6.2018 eli ennen lausuntojen määrääajan päättymistä. Asian käsittelyssä ei siten ole voitu ottaa kaikilta osin huomioon esityksestä saatavaa lausuntopalautea.

Valtiovarainministeriön 15.6.2018 sosiaali- ja terveysministeriöltä saaman tiedon mukaan asetuksen antaminen lykkääntyy, koska säteilylain muuttamista koskevan hallituksen esityksen käsittely eduskunnassa on edelleen kesken.

Valtiosihteeri kansliapäällikkönä

Martti Hetemäki

Osastopäällikön sijaisena,
hallitusneuvos

Auli Valli-Lintu

